

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-33>

УДК 336.74:004.738.5]:[330.101:343.37]

Блинов Владислав Євгенович

аспірант,

Запорізький національний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1203-0524>**Череп Олександр Григорович**

доктор економічних наук, професор,

Запорізький національний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3098-0105>**Vladyslav Blynov, Oleksandr Cherep**

Zaporizhzhia National University

ЦИФРОВІ ФІНАНСИ: ВІД ТРАДИЦІЙ ДО ІННОВАЦІЙ

DIGITAL FINANCE: FROM TRADITION TO INNOVATION

Анотація. У сучасну епоху цифрова трансформація охоплює практично всі аспекти життя, включно з фінансовою сферою, яка зазнає глибоких змін під впливом новітніх технологій. Цифровізація фінансових послуг є не просто трендом, а необхідністю, що зумовлена потребою в ефективності, швидкості, прозорості. Активне впровадження інновацій, таких як штучний інтелект, блокчейн, великі дані (Big Data), хмарні технології та мобільні платформи, змінює підходи до надання фінансових послуг. Цей процес охоплює традиційні банки, а також нові фінансові технології (FinTech), що пропонують інноваційні рішення для управління фінансами. Цифровізація забезпечує доступність фінансових послуг, дозволяючи здійснювати трансакції в будь-який час і з будь-якого місця. Це також підвищує ефективність та знижує витрати, що є важливими аспектами в сучасній економіці. Однак разом із перевагами існують і численні виклики, зокрема питання безпеки, регуляції та доступності для різних соціальних груп. У нашій доповіді ми розглянемо основні тенденції цифровізації фінансових послуг, їхні переваги та ризики, а також перспективи розвитку цієї сфери.

Ключові слова: економіка, фінансові послуги, інновації, фінанси, нові технології, нові підходи, штучний інтелект.

Summary. In today's world, digital transformation is reshaping the financial sector through technologies like artificial intelligence, blockchain, big data, cloud computing, and mobile platforms. These innovations enhance personalization, fraud detection, decision-making, and accessibility. Blockchain ensures secure, transparent transactions; big data enables predictive analytics; and mobile technology expands access to financial services, especially in underserved areas. Cloud infrastructure reduces IT costs and helps smaller firms compete. Digitalization brings reduced operational costs, greater convenience, and improved customer satisfaction. It supports financial inclusion by enabling users to access accounts, make payments, or apply for loans via mobile devices. Real-time monitoring and digital records enhance accountability and help combat fraud and money laundering. However, challenges remain. Cybersecurity is critical as financial data becomes a key target. Institutions must invest in protection and comply with data regulations. Regulatory uncertainty-especially regarding cryptocurrencies and decentralized finance (DeFi) poses risks. Digital inequality persists, with older adults, low-income populations, and rural communities often lacking access or digital skills, requiring inclusive strategies. Reliance on digital systems also brings systemic risks: outages or software failures can disrupt entire networks. FinTech firms are disrupting traditional banks with agile models like peer-to-peer lending, neobanks, and robo-advisors, pushing incumbents to adapt or collaborate. Central banks are exploring digital currencies to modernize payment systems. Looking ahead, emerging technologies such as biometrics, quantum computing, and IoT will further transform finance. Yet ethical concerns-data privacy, algorithmic fairness, and digital rights-must be addressed to ensure trust and equity. Financial education and digital literacy are vital for user readiness. Ultimately, digitalization's success depends on inclusive access, strong cybersecurity, balanced regulation, and ethical use.

Keywords: economy, financial services, innovation, finance, new technologies, new approaches, artificial intelligence.

Постановка проблеми. Процес цифровізації охоплює традиційні банківські інституції, що змушені адаптуватися до цифрових реалій, а також

компанії, які створюють нові стандарти, продукти та сервіси. FinTech-компанії використовують цифрові платформи для автоматизації процесів

кредитування, інвестування, страхування, переказу коштів та персонального фінансового консультування, надаючи користувачам більше контролю над власними фінансами. Їхня поява сприяє зростанню конкуренції в галузі та змушує традиційні фінансові установи модернізувати свої послуги.

Однією з ключових переваг цифровізації є зростання доступності фінансових послуг. Онлайн-банкінг, мобільні гаманці, платіжні додатки та інші інструменти дозволяють користувачам здійснювати трансакції цілодобово з будь-якого місця, де є доступ до Інтернету. Це особливо важливо для мешканців віддалених регіонів або для тих, хто раніше не мав доступу до традиційних банківських послуг. Згідно з дослідженнями Світового банку, понад 1,7 мільярда дорослих не мають банківських рахунків, однак цифрові технології відкривають нові можливості.

Проте цифровізація сфери фінансів супроводжується низкою викликів. По-перше, це питання кібербезпеки. Збільшення кількості онлайн-операцій сприяє зростанню кіберзагроз, серед яких – фішинг, атаки програм-вимагачів, зломи баз даних тощо. Фінансові установи зобов'язані інвестувати значні ресурси в захист персональних даних, шифрування інформації та створення надійних систем автентифікації.

Цифровізація фінансових послуг є складним, багатогранним явищем, яке має і численні переваги, і зумовлює суттєві виклики. Її успішне впровадження може сприяти підвищенню економічної ефективності та стійкості фінансової системи. Водночас важливо пам'ятати про соціальні та правові аспекти, що супроводжують цей процес. Саме баланс між інноваціями та контролем цього процесу стане визначальним чинником у формуванні майбутнього фінансового сектора.

Аналіз останніх статей та публікацій. Можемо виділити кілька ключових напрямів, які найчастіше обговорюються в наукових журналах та на конференціях. Ці теми відображають сучасні тенденції та майбутній розвиток цифрової трансформації фінансового сектора.

Цифровізація суттєво трансформує фінансовий сектор, що підтверджується численними дослідженнями, зосередженими на впровадженні новітніх технологій у фінансові послуги. Зокрема, вплив штучного інтелекту, блокчейн-технологій, великих даних та хмарних обчислень активно досліджують у роботах Arner, Barberis & Buckley, які акцентують увагу на регуляторних викликах FinTech-інновацій [10].

Штучний інтелект, як зазначають Chen et al., забезпечує персоналізацію фінансових послуг, підвищує точність прогнозування та ефективність виявлення шахрайства. У свою чергу, дослідження Tapscott & Tapscott (демонструють потенціал блокчейну для забезпечення прозорості та довіри у фінансових транзакціях [11; 12].

Водночас література відображає і ризики цифровізації. Зокрема, Böhme et al. та Zetzsche et al. (звертають увагу на кібербезпеку, регуляторну невизначеність та виклики цифрової нерівності [13; 14].

Таким чином, наявні дослідження підтверджують як потенціал, так і складність цифрових трансформацій у фінансовому секторі, акцентуючи на необхідності етичного регулювання, цифрової грамотності та інклюзивного підходу.

Метою дослідження є всебічне дослідження процесів цифровізації фінансових послуг у контексті глобальних технологічних змін. У центрі уваги – аналіз ключових технологій (штучний інтелект, блокчейн, великі дані), нових бізнес-моделей (FinTech, відкритий банкінг), а також оцінка переваг, викликів і ризиків, пов'язаних із цифровою трансформацією. Стаття має на меті виявити сучасні тенденції у сфері фінансових послуг, вплив цифровізації на доступність, ефективність і безпеку фінансових послуг, а також визначити перспективи розвитку галузі з урахуванням регуляторних, соціальних та економічних чинників.

Викладення основного матеріалу дослідження. У сучасному глобалізованому світі цифровізація є ключовим чинником трансформації фінансового сектора. Швидке впровадження цифрових технологій радикально змінює способи надання, доступу та споживання фінансових послуг. Від мобільного банкінгу до автоматизованих інвестиційних платформ – фінансові інструменти стають більш гнучкими, персоналізованими й доступними. Цей процес охоплює традиційні банківські інституції, а також новітні фінансово-технологічні компанії (FinTech), які активно змінюють ринок, створюючи інноваційні продукти та сервіси.

Ключові технології цифровізації:

- Штучний інтелект (ШІ) – відіграє важливу роль у фінансових послугах, особливо у сфері кредитування, страхування, аналітики ризиків, боротьби з шахрайством і персонального банкінгу. Наприклад, алгоритми машинного навчання дозволяють банкам аналізувати тисячі змінних для точнішої оцінки платоспроможності клієнтів. Також застосування ШІ в чат-ботах значно покращує клієнтський сервіс, знижуючи навантаження на операторів кол-центрів [1].

- Блокчейн – забезпечує прозорість, безпеку та незмінність фінансових транзакцій. Його застосування у фінансах охоплює не лише криптовалюту, а й токенизацію активів, міжнародні перекази, смарт-контракти та верифікацію особистості. Банки експериментують із блокчейном для зменшення витрат на міжбанківські розрахунки та прискорення трансакцій [4].

- Big Data та аналітика – обробка великих даних дає змогу компаніям краще розуміти пове-

дінку клієнтів, прогнозувати ризики, виявляти шахрайство та приймати ефективні рішення. Взаємодія між аналітикою даних і ШІ створює потужні інструменти для стратегічного планування у фінансах [8].

• Хмарні технології – забезпечують гнучкість, масштабованість і зменшення витрат на IT-інфраструктуру. Завдяки хмарним рішенням банки та FinTech-компанії можуть швидко впроваджувати нові послуги, адаптуватися до вимог ринку та захищати дані від втрат [3].

Цифровізація докорінно змінює традиційну банківську модель. Банки переходять від фізичних відділень до цифрових платформ, що забезпечують клієнтам доступ до рахунків, кредитування, інвестування та інших послуг у режимі 24/7. Онлайн-банкінг і мобільні додатки стають основними каналами взаємодії клієнтів з банками. Наприклад, більшість великих банків впровадили біометричну автентифікацію, миттєві перекази та мобільні гаманці.

Крім того, цифрова трансформація вимагає переосмислення внутрішніх процесів банків. Автоматизація операцій, упровадження цифрових підписів, електронний документообіг і використання аналітики для прийняття рішень сприяють зменшенню операційних витрат і підвищенню продуктивності. Банки також інвестують у модернізацію своєї IT-інфраструктури для забезпечення безперебійного функціонування цифрових сервісів [9].

Цифрова трансформація також змінює підходи до обслуговування клієнтів. Упровадження чат-ботів, віртуальних асистентів і онлайн-консультацій дозволяє підвищити рівень доступності банківських послуг, зменшити час обробки запитів і покращити клієнтський досвід. До того ж, сучасні банки розробляють персоналізовані рішення на основі даних про поведінку клієнтів, створюючи індивідуальні пропозиції щодо кредитів, депозитів чи інвестицій [6].

У сфері кредитування цифровізація відкриває нові можливості для швидкого та безпаперового процесу оформлення позик. Використання альтернативних джерел даних для скорингу, зокрема соціальних мереж, мобільних операторів та історії онлайн-платежів, дозволяє розширити доступ до фінансування для тих, хто не має традиційної кредитної історії.

Цифрові платформи також сприяють розвитку нових банківських моделей, таких як неоланки (digital-only банки), які працюють винятково онлайн без фізичних відділень. Прикладами є Revolut, Monzo або український Monobank. Такі банки орієнтовані на зручність, низькі комісії та інноваційні сервіси. Вони активно залучають молодь і технічно підкуту аудиторію, пропонуючи простий інтерфейс, миттєві сповіщення, інтеграцію з криптовалютами та ігрові механіки у взаємодії з клієнтом [5].

Отже, трансформація банківських послуг охоплює не лише технологічні інновації, але й зміну філософії ведення бізнесу – від ієрархічної, централізованої моделі до гнучкої, клієнтоорієнтованої екосистеми, де головною цінністю стає якість та зручність обслуговування.

FinTech-компанії відіграють рушійну роль у цифровій трансформації. Вони пропонують нові рішення, що покращують досвід користувачів: швидке онлайн-кредитування, краудфандингові платформи, сервіси для автоматичного інвестування, блокчейн-гаманці тощо. Їхня гнучкість та інноваційність дозволяє швидко адаптуватися до потреб споживачів і випереджати традиційні установи в розвитку нових продуктів [2].

Водночас FinTech-індустрія не є антагоністом традиційної банківської системи. Співпраця між банками та FinTech-компаніями сприяє створенню гібридних моделей обслуговування. Наприклад, банки надають інфраструктуру та доступ до клієнтської бази, а FinTech – інноваційні рішення та цифровий досвід. Така взаємодія отримала назву «Banking-as-a-Service» (BaaS), коли банки відкривають API для інтеграції зовнішніх сервісів у свою екосистему [7].

Поява FinTech-компаній також стимулює регуляторів до перегляду нормативних підходів. У багатьох країнах запроваджуються спеціальні режими – «регуляторні пісочниці», що дозволяють стартапам тестувати інноваційні продукти в реальному середовищі з обмеженим наглядом. Це сприяє розвитку ринку та водночас забезпечує баланс між інноваціями і захистом прав споживачів.

У перспективі FinTech-сектор зростатиме за рахунок розвитку нових напрямів, таких як децентралізовані фінанси (DeFi), цифрові валюти централізованих банків (CBDC), біометричні платежі, а також інтеграція фінансових сервісів у нефінансові продукти (наприклад, у застосунки для електронної комерції чи перевезень) [8].

Висновки. Цифровізація фінансових послуг є незворотною і водночас революційною тенденцією, яка охоплює всі сегменти фінансового сектора – від банків до небанківських установ, від споживачів до урядових організацій. Сучасні цифрові технології, такі як штучний інтелект, блокчейн, великі дані, хмарні обчислення та біометрія, не лише модернізують інфраструктуру фінансових послуг, а й змінюють логіку їхнього функціонування. Завдяки цьому зростає ефективність, прозорість, доступність та персоналізація фінансових продуктів, що позитивно впливає на економіку загалом.

Проте цифрова трансформація робить і нові виклики. Зокрема це потреба в зміцненні кібербезпеки, оновленні законодавства, підвищенні фінансової грамотності населення та подоланні цифрового розриву. Доступ до інноваційних послуг

досі обмежений для частини населення, зокрема в регіонах з недостатньо розвинутою інфраструктурою, чи серед малозабезпечених верств. Крім того, цифровізація змінює ринок праці у фінансовому секторі, вимагаючи нових компетенцій та підвищуючи конкуренцію між учасниками ринку.

Важливою тенденцією є зміна ролі банків, які вже не виступають єдиними провайдерами фінансових послуг, а дедалі більше функціонують як платформи, що інтегрують сервіси FinTech-компаній. Унаслідок цього формується нова фінансова екосистема, де на перший план висувається клієнтський досвід, швидкість інновацій та гнучкість адаптації.

Також варто вказати на активну роль регуляторів у формуванні сприятливого середовища для

розвитку цифрових фінансових сервісів. Вони створюють «регуляторні пісочниці», впроваджують відкриті API, підтримують розвиток цифрової ідентифікації та сприяють упровадженню цифрових валют. У перспективі це сприятиме подальшій інтеграції фінансових сервісів у щоденне життя громадян.

Отже, цифровізація фінансових послуг – це не лише технологічна еволюція, а й соціально-економічна трансформація, яка відкриває нові можливості для сталого розвитку, фінансової інклюзії та економічної мобільності. Її успіх залежатиме від здатності держави, бізнесу та суспільства працювати спільно над створенням безпечного, інклюзивного та ефективного цифрового фінансового середовища.

Список використаних джерел:

1. World Bank Group. Digital Financial Services: Challenges and Opportunities for Emerging Markets. Washington, 2022. URL: <https://www.worldbank.org>
2. Global FinTech, 2023. PwC, 2023. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/fintech.html>
3. European Central Bank. Digital euro: Investigation phase report. Frankfurt am Main, 2023. URL: <https://www.ecb.europa.eu>
4. OECD. Digital Disruption in Banking and its Impact on Competition Paris: OECD, 2021. URL: <https://www.oecd.org/daf/competition/digital-disruption-in-financial-markets.htm>
5. Arner D. W., Barberis J., Buckley R. P. FinTech and RegTech in a Nutshell, and the Future in a Sandbox. *Journal of Banking Regulation*. 2017. Vol. 19, № 4. P. 1–14.
6. McKinsey & Company. The future of digital banking in Europe. McKinsey, 2022. URL: <https://www.mckinsey.com>
7. Gomber P., Koch J.-A., Siering M. Digital Finance and FinTech: Current Research and Future Research Directions. *Journal of Business Economics*. 2017. Vol. 87, № 5. P. 537–580.
8. IMF. Fintech: The Experience So Far. Washington: International Monetary Fund, 2022. URL: <https://www.imf.org>
9. Zetsche D. A., Buckley R. P., Arner D. W., Barberis J. N. From FinTech to TechFin: The Regulatory Challenges of Data-Driven Finance. *NYU Journal of Law & Business*. 2020. Vol. 16, № 1. P. 1–68.
10. Arner D. W., Barberis J., Buckley R. P. The evolution of FinTech: A new post-crisis paradigm? *Georgetown Journal of International Law*. 2016. Vol. 16, № 3. P. 5–12.
11. Chen M., Mao S., Liu Y. Big data: A survey. *Mobile Networks and Applications*. 2019. Vol. 23, № 3. P. 1–4.
12. Tapscott D., Tapscott A. Blockchain revolution. D. Tapscott, A. Tapscott. Penguin. 2017. Vol. 14, № 2. P. 12–14.
13. Böhme R., Christin N., Edelman B., Moore T. Bitcoin: Economics, technology, and governance. *Journal of Economic Perspectives*. 2015. Vol. 11, № 3. P. 11–12.
14. Zetsche D. A., Buckley R. P., Arner D. W., Barberis J. N. Decentralized finance. *Journal of Financial Regulation*. 2020. Vol. 8, № 12. P. 10–11.

Стаття надійшла до редакції 02.06.2025